

Література

1. Декалюк О.В. Роль планування в управлінні операційними системами виробничого підприємства// Формування ринкових відносин в Україні. – 2002, № 17. – С. 30-35.
2. Орлов О.О. Планування діяльності промислових підприємств: Підручник. – К.: Скарби, 2002. – 336 с.
3. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства: Навч. посіб. – К. Каравела, 2003. – 432 с.
4. Статистичний щорічник України за 2005 рік. – К.: Консультант, 2006. – 576 с.

УДК 336.71(100)

*Асист. У.В. Владичин, канд. екон. наук – Львівський НУ
ім. Івана Франка*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ІНОЗЕМНОГО БАНКІВНИЦТВА

Розглянуто деякі питання економічної сутності іноземного банківництва. Наведено авторське визначення поняття іноземного банківництва, виявлено його місце у міжнародній банківській діяльності, а також визначено головні суб'єкти іноземного банківництва.

Ключові слова: іноземне банківництво, міжнародне банківництво, іноземний капітал, іноземний банк, банк з іноземним капіталом.

Assist. U.V. Vladychyn – L'viv NU named after Ivan Franko

Economic essence of foreign banking

The main issue of the article is the question about the economic essence of foreign banking. The authors determination of concept "foreign banking" is directed, the role of foreign banking in international banking is analysed and also author gives basic subjects of foreign banking.

Keywords: foreign banking, international banking, foreign capital, foreign bank, bank with foreign capital.

У забезпеченні фінансової стабільності держави та підвищенні рівня розвитку економіки країни провідну роль відіграє банківська система. В Україні, саме в умовах європейської інтеграції, коли існує необхідність досягнення рівня розвитку економіки розвинених країн світу, постає питання вдосконалення фінансової сфери. Одним із важливих джерел підвищення рівня капіталізації банків та фінансування економіки є іноземний капітал. На сучасному етапі банківська система і економіка України потребує притоку іноземних інвестицій, але існує необхідність визначення, в якій формі та на яких умовах потрібно залучати іноземний капітал у банківську сферу.

Дослідженням розвитку банківського капіталу та проблемам залучення іноземного банківського капіталу в сучасній вітчизняній літературі приділяли увагу такі економісти-дослідники, як М. Алексеєнко, Т. Вахненко, О. Галицька, Ж. Довгань, І. Лисенко, А. Падалко, О. Сніжко та інші. У своїх працях вони досліджували суть поняття банківського капіталу, визначали його класифікацію, а також регулювання потоків іноземного капіталу та його участь у банківській сфері. Однак безпечний та стабільний розвиток банківської системи та економіки України потребує вирішення багатьох важливих і дискусійних питань, серед яких роль іноземного банківництва у розвитку економіки країни та його вплив на фінансово-кредитну систему, проблеми

функціонування іноземного капіталу у банківській сфері, особливості державного регулювання іноземного банківництва, обсяги та форми участі іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі.

Мета дослідження полягає у тому, щоб розкрити суть іноземного банківництва, визначити головних суб'єктів іноземного банківництва та виявити вплив іноземного банківського капіталу на національну банківську систему.

Наукова економічна література не дає тлумачення поняття іноземного банківництва. Різні джерела подають різноманітні визначення таких понять, як: "іноземний капітал", "банк з іноземним капіталом", "іноземний банк" тощо. Традиційним показником, який характеризує участь іноземного капіталу в банківській системі країни, є наявність у статутному капіталі банку частки, яка належить нерезиденту. Для розгляду питання сутності іноземного банківництва необхідно розглянути визначення понять іноземний капітал, іноземний банк та банк з іноземним капіталом. В економічній енциклопедичній літературі поняття іноземного капіталу розглядається як різноманітні форми капіталу (приватний, акціонерний, державний, банківський, промисловий, фінансовий та капітал міжнародних фінансово-кредитних організацій та ін.), який належить закордонним власникам [1, с. 726].

Однак, немає однастайності у розумінні та визначенні понять іноземний банк та банк з іноземним капіталом. Іноземний банк визначається як банк, який повністю або частково належить іноземному капіталу (приватному, колективному або державному) і діє насамперед у його інтересах [1, с. 725]. У тлумачному словнику О. Островської іноземний банк трактується як банк, що визнаний таким згідно з законодавством, іноземної країни, на території якої він зареєстрований [4, с. 180]. При цьому у формулюванні не визначається, яка частка іноземного капіталу має бути вкладена в банківську установу для отримання статусу іноземного банку, а тільки зазначається реєстрація згідно з законодавством. "Енциклопедія банківської справи" за редакцією Стельмаха В. подає визначення банку з іноземним капіталом як банку, який функціонує на території країни і капітал якого частково або повністю належить іноземним інвесторам [2, с. 49]. Виходячи з наведених визначень поняття іноземний банк та банк з іноземним капіталом є тотожними.

Вітчизняне законодавство пояснює термін "банк з іноземним капіталом" як банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10 % [3]. Таке трактування враховує участь іноземного капіталу в банківській установі, частка якого становить більше 10 % і не враховує можливості вкладених кількома інвесторами коштів менше цієї частки. На нашу думку, під поняттям банку з іноземним капіталом необхідно визначати банківську установу з частковою участю іноземних інвесторів, а поняття іноземний банк необхідно розуміти як банк, який повністю на сто відсотків належить іноземним інвесторам і діє насамперед у власних інтересах.

Наведені визначення мають такі характерні ознаки, як існування закордонних власників капіталу, який вони інвестують в банківську систему іноземної держави, часткове або повне вкладення у банківську установу та діяльність у своїх власних інтересах.

На нашу думку, при дослідженні поняття іноземного банківництва доцільно розмежовувати такі поняття, як міжнародне банківництво, іноземне банківництво та зарубіжне банківництво. Під міжнародним банківництвом розуміємо створення і діяльність міжнародних банківських об'єднань (транснаціональних банків, міжнаціональних банків, стратегічних альянсів, глобальних банків) на світовому ринку, міжнародних ринках, на національних ринках зарубіжних держав. При здійсненні міжнародного банківництва значення має тільки характер самої операції і можливості отримання прибутку у глобальному масштабі, незалежно від країни розташування. При цьому жоден географічний регіон не визначається головною базою для виконання будь-яких функцій і здійснення операцій. Кожна функція і операція здійснюється там, де вигідно та зручно. Отож, міжнародне банківництво включає іноземне і зарубіжне банківництво, міжнародну діяльність банків на закордонних ринках, діяльність різних форм міжнародних банківських об'єднань на міжнародних ринках, в офшорних зонах, на національних ринках іноземних держав (рис. 1).

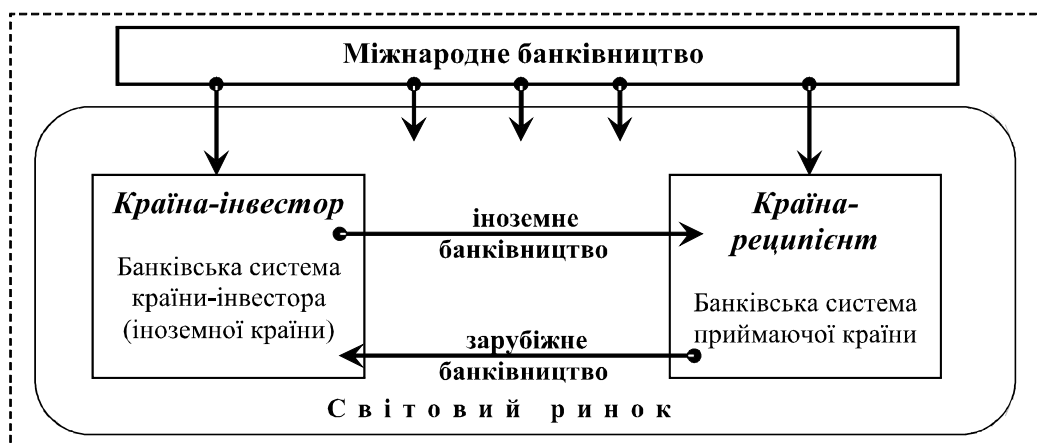

Рис. 1. Іноземне банківництво в структурі міжнародного банківництва

Під іноземним і зарубіжним банківництвом розуміється діяльність суб'єкта банківництва (банківської установи) однієї держави у банківській сфері іншої держави. При цьому також необхідно визначити відмінність понять зарубіжного і іноземного банківництва. Зокрема, під зарубіжним розуміється відкриття країною-реципієнтом (приймаючою країною) банківських установ (дочірніх структур, філій, представництв тощо) за кордоном і здійснення своєї діяльності на ринках зарубіжних держав. Тобто, зарубіжне банківництво передбачає діяльність вітчизняних банків на закордонних ринках.

Іноземне банківництво розглядається як участь іноземного інвестора (інвестуючої країни) в банківській системі приймаючої країни. Країна-інвестор (банківська установа) інвестує капітал в банківську систему приймаючої країни, створює банк з іноземним капіталом (дочірню структуру, філію, представництво тощо) і здійснює свою діяльність. Під іноземним банківництвом можна розглядати діяльність іноземних банків на вітчизняному ринку.

Отже, іноземне банківництво – це частина фінансового сектору економіки, що включає сукупність інститутів, які повністю або частково створені за рахунок іноземного капіталу, здійснюють свою діяльність на території кра-

їни і сприяють розвитку банківської системи. До таких інститутів ми відносимо: філії іноземних банків, дочірні структури (банківські установи зі 100-відсотковим іноземним капіталом, банки з частковою участю іноземного капіталу), відділення та представництва зарубіжних банків.

Дослідження економічної сутності іноземного банківництва потребує визначення головних його суб'єктів. Зокрема, за нашим підходом, необхідно виокремити дві групи суб'єктів іноземного банківництва – це прямі, які безпосередньо беруть участь у здійсненні іноземної банківської діяльності і від них залежить можливість здійснення банківської операції і отримання прибутків, а також непрямі, які опосередковано впливають на здійснення іноземного банківництва шляхом створення сприятливого клімату щодо розвитку іноземного банківського бізнесу (рис. 2).

Рис. 2. Суб'єкти іноземного банківництва

До прямих суб'єктів іноземного банківництва відносяться:

- 1) іноземні інвестори, які здійснюють іноземні інвестиції, вкладають іноземні капітали в банківську систему України для провадження своєї діяльності. До них належать: представництва іноземних банків, дочірні структури іноземних банків (банківські установи зі 100-відсотковим іноземним капіталом, банки з частковою участю іноземного капіталу), філії іноземних банків;
- 2) резиденти та нерезиденти країни-реципієнта (приймаючої країни), які здійснюють операції через банківські установи, зовнішньоекономічну діяльність, а також міжнародні розрахунки і валютні операції тощо. До них належать: юридичні особи, фізичні особи, банки та небанківські фінансові інститути, держава.

До непрямих суб'єктів іноземного банківництва відносимо наглядові та контролюючі органи, серед яких:

- 1) Базельський комітет та інші міжнародні організації, які встановлюють міжнародні стандарти банківської діяльності, вимоги щодо достатності банківського капіталу, визначають умови діяльності наглядових та контролюючих органів за банківською діяльністю тощо;
- 2) Національний банк України, який встановлює рівень облікової ставки (впливаючи на ціну кредитних ресурсів), обов'язкові економічні норма-

тиви банківської діяльності в Україні, обмеження у сфері ліцензування та здійснення окремих видів операцій, вимоги щодо розміру капіталу банку, розробляє різноманітні нормативно-правові документи, які регулюють діяльність банківських установ в Україні;

- 3) Верховна Рада та Кабінет Міністрів України можуть створювати сприятливі умови для розвитку іноземного банківництва шляхом розроблення та затвердження законодавчих актів та змін до них щодо здійснення діяльності банків з іноземним капіталом тощо;
- 4) Міністерство закордонних справ України, яке створює належні умови для розвитку іноземного банківництва (розробляє і впроваджує програми розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств, сприяє їх виходу на закордонні ринки тощо);
- 5) податкові органи здійснюють регулювання іноземного банківництва шляхом створення системи оподаткування іноземних банків (оподаткуванню можуть підлягати як здійснювані операції, так і доходи, отримані від операцій);
- 6) Антимонопольний комітет, який контролює дотримання антимонопольного законодавства, щоб запобігти негативним наслідкам, які притаманні монополізації, здійснює контроль за злиттям та поглинанням банківських установ тощо;
- 7) інші міністерства, відомства та державні органи влади, які можуть впливати на розвиток іноземного банківництва, залучення іноземного капіталу у банківську систему України та міжнародну діяльність іноземних банків в економіці.

Дослідження економічної сутності іноземного банківництва переконує в тому, що розвинута банківська система є необхідною умовою нормального функціонування суб'єктів господарської діяльності та економіки країни в цілому. Стабільний розвиток банківської системи потребує розвитку конкуренції, підвищення рівня капіталізації банків та залучення іноземного капіталу. На нашу думку, необхідно стимулювати залучення іноземних інвесторів для підвищення рівня капіталізації банківської системи, адже для вирішення цієї проблеми власних капіталів банківської системи недостатньо. Водночас, для сприяння приходу іноземного банківського капіталу в Україну, в першу чергу, потрібно покращити інвестиційну привабливість та зменшити ризики банківської діяльності. При цьому важливого значення набувають дослідження питання необхідності державного регулювання і контролю як за діяльністю іноземних банківських структур в Україні, так і за обсягами залучення іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему.

Література

1. **Економічна** енциклопедія: У трьох томах, т. 1/ Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. центр "Академія", 2000. – 864 с.
2. **Енциклопедія** банківської справи України/ Редкол.: В.С. Стельмах (голова) та ін. – К.: Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.
3. **Закон** України "Про банки і банківську діяльність", № 2121-III від 07.12.2000 р./ www.rada.gov.ua.
4. **Островская О.М.** Банковское дело: Толковый словарь. – 2-е изд. – М.: Гелиос АРВ, 2001. – 400 с.